HE 145/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

Vastaanottaja: Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Asia: HE 145/2026
Aika: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kokous keskiviikkona 7.10.2026 klo 9.30

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisfoorumi ry kiittää mahdollisuudesta lausua kirjallisesti tupakkalain muuttamisesta.

Vammaisen henkilön on voitava olla turvassa tupakansavulta omassa kodissaan

Hallituksen esityksessä tunnistetaan, että asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen lisääntymisellä voi olla erityisen myönteisiä vaikutuksia henkilöihin, jotka vanhuuden, vammaisuuden tai muun toimintarajoitteen vuoksi viettävät paljon aikaa kotonaan. Vammaisfoorumi pitää tätä tärkeänä havaintona. Jos tupakansavua kulkeutuu toistuvasti naapuriasunnosta, parvekkeelta tai muulta alueelta vammaisen henkilön asuntoon, henkilöllä ei välttämättä ole mahdollisuutta välttää altistumista poistumalla asunnosta. Vamman tai toimintarajoitteen vuoksi henkilö voi viettää suuren osan vuorokaudesta kotonaan ja olla myös muiden henkilöiden avun varassa kodin ulkopuolelle päästäkseen. Tällöin ympäristön tupakansavulle altistuminen voi olla sekä pitkäkestoisempaa että vaikeammin vältettävissä kuin muilla asukkailla. Vammaisfoorumi pitää tärkeänä lähtökohtana sitä, ettei vammaisen henkilön tule joutua toimintarajoitteensa vuoksi muita heikompaan asemaan myöskään silloin, kun kyse on mahdollisuudesta suojautua tupakansavulta omassa kodissaan.

Eri asumismuodoissa asuvien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus on varmistettava

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia arvioidaan myös eri asumismuodoissa asuvien vammaisten henkilöiden näkökulmasta. Vammaiset henkilöt asuvat muun väestön tavoin erilaisissa asumismuodoissa: omistusasunnoissa, vuokra-asunnoissa, asumisoikeusasunnoissa sekä erilaisissa tuetun asumisen ratkaisuissa.

Tupakkalain sääntely koskee asuntoyhteisöjä laajasti, mukaan lukien asunto-osakeyhtiöt, asumisoikeusasunnot ja vuokratalot. Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että henkilön tosiasiallinen mahdollisuus saada suojaa asuntoon kulkeutuvalta tupakansavulta ei muodostu olennaisesti erilaiseksi hänen asumismuotonsa perusteella. Valiokunnan tulisi siksi arvioida, takaavatko ehdotetut menettelyt riittävän yhdenmukaisen ja tehokkaan suojan eri asumismuodoissa asuville henkilöille.

Vammaisten henkilöiden osallistuminen ja saavutettava kuuleminen on turvattava

Asuntoyhteisöjen tupakointikieltoihin liittyy asukkaiden kuuleminen ja osallistuminen päätöksentekoon. Voimassa olevassa sääntelyssä asuntoyhteisön tupakointikieltoa koskevaan menettelyyn sisältyy tilojen haltijoiden kuuleminen. Vammaisfoorumi korostaa, että myös näiden menettelyjen tulee olla saavutettavia. Tietoa suunnitelluista tupakointikielloista, kuulemisesta ja mahdollisuudesta esittää näkemyksiä tulee antaa sellaisessa muodossa ja sellaisin menettelyin, että myös vammaisilla henkilöillä on tosiasiallinen mahdollisuus osallistua päätöksentekoon.

Lisäksi päätöksenteon eri vaiheissa on huomioitava yhdenvertaisuuslain mukainen velvollisuus tehdä vammaisen henkilön tarvitsemat kohtuulliset mukautukset. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kokous- tai kuulemistilaisuuden järjestämistä esteettömässä tilassa tai muita yksilöllisen tarpeen edellyttämiä järjestelyjä, jotta vammainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa osallistua häntä ja hänen asumisympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Pelkkä muodollinen mahdollisuus osallistua ei ole riittävä, jos käytetty viestintätapa, tila tai muu menettely muodostaa tosiasiallisen esteen osallistumiselle.

YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteet on huomioitava

Hallituksen esityksessä vammaisten henkilöiden asemaa tarkastellaan myös YK vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että sääntelyn vaikutuksia arvioidaan kokonaisuutena vammaisyleissopimuksen velvoitteiden perusteella. Sopimuksen 25 artikla turvaa vammaisten henkilöiden oikeuden parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää vammaisuuden perusteella. Vammaisfoorumi nostaa tämän rinnalle myös yleissopimuksen 19 artiklan, joka koskee vammaisten henkilöiden oikeutta elää itsenäisesti ja olla osallisena yhteisössä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Oma koti on tämän oikeuden toteutumisen kannalta keskeinen ympäristö. Vammaisen henkilön ei tulisi joutua tilanteeseen, jossa hänen terveytensä vaarantuu omassa kodissaan ympäristöstä kulkeutuvan tupakansavun vuoksi tai jossa hänen tosiasialliseksi keinokseen välttää altistumista jää muuttaminen pois omasta kodistaan.

Vammaisfoorumi ry

Maija Aatelo
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi